

SXEDIO.22F

24.5.1897: ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΥΝ ΣΤΙΣ ΜΑΧΕΣ ΤΩΝ ΦΑΡΣΑΛΩΝ, ΤΟΥ ΔΟΜΟΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ ΥΠΟ ΤΟΝ ΣΜΟΛΕΣΚΗ

Ο πόλεμος δεν κράτησε για πολύ αλλά η Ελλάδα ντροπιασμένη αναγκάστηκε να συνθηκολογήσει και να αποκτήσει νέα σύνορα, ενώ δεν έλυσε ούτε το θέμα της Κρήτης που είχε επαναστατήσει και ζητούσε Ένωση με αυτήν.

Οι Τούρκοι είχαν φθάσει σε σημείο να απειλούν την Αθήνα και η υπογραφή συνθήκης για τα νέα σύνορα ήταν ζήτημα ζωής η θανάτου για όλο το ελληνικό Έθνος. Ομως δεν θα έμεναν εδώ σταθερά τα σύνορα γιατί θα ακολουθούσε σύντομα ένας νέος γύρος μεταξύ των δυο χωρών σε άλλα μέτωπα.

Σ' αυτόν τον πόλεμο του **1897** που χαρακτηρίστηκε πόλεμος της ντροπής πολλοί Κύπριοι εθελοντές είχαν προσφέρει ακόμη και της ζωή τους.

Η εφημερίδα της Λεμεσού "Σαλπινγξ" έγραφε στις **24 Μαΐου** μετά την ανακωχή:

"Διαβεβαιούται ότι οι Κύπριοι ετίμησαν αληθώς την πατρίδα των δείξαντες τόλμην και ανδρείαν μοναδικήν κατά την εν Βελεστίνω μάχην. Κατά την υποχώρησιν αυτοί δεν ήκουσαν αμέσως εις την υποχώρησιν το κέλευσμα της υποχωρήσεως αλλ' έμειναν τελευταίοι βραδύτατα αποχωρούντες κατόρθωσαν δε να συναποφέρωσι μεθ'εαυτών τους Έλληνας νεκρούς και τραυματίας.

Ιδιαιτέρας πληροφορίας έχομεν περί του εκ Λάρνακος καλού φίλου κ. Κωνσταντίνου Γ. Νικολαΐδου όστις και αυτός υπό τον Σμολένσκην επολέμησεν εκεί γενναιότατα έχει δε καλώς.

Μετά του Μικελλίδου ιατρού (ανεψιού του εν Μασσαλία κ. Βασιλειάδου) κατήλθεν εις Ελλάδα και ο κ. Ερμαν Καραγεωργιάδης, ιατρός υιός του παρ' ημίν κ Ι. Καραγεωργιάδου και ο υιός του εν Λάρνακι κ. Στίνη και καταταχθέντες εις το υπό τον Βάσσονν Σώμα

ανεχώρησαν εις Θερμοπύλας. Επίσης και ο κ. Γεώργ. Σ. Φραγκούδης κατήλθεν εκ Λονδίνου εις Ελλάδα και κατετάχθη εις τον στρατόν.

Εκ των Κυπρίων εφονεύθησαν ο Βασίλειος Φούρναρης, εκ Λεμησσού και **3-4** άλλοι των τα ονόματα αγνοούμεν, ετραυματίσθησαν δε και νοσηλεύονται εν διαφόροις νοσοκομείοις **17**, εν οίς οι κ.κ Κοντόπουλος Παναγιώτου, Νικολάου Νικόλαος και Αντώνιος Μιχαήλ.

Εκ τούτων εις εκ του χωρίου Αστρομερίτης Πηλαβάκης έχει κάλλιστα, καίτοι καταβληθείς ολίγιστα και οι κ.κ. Κωνσταντίνος Νικολαΐδης, Ευέλθων Σχίζας, Κ. Παπαδόπουλος, Πέτρος Κύζας και οι καλόγηροι και άλλοι, ους είδεν εσχάτως ο γράφων κ. Μιχ.Ι. Πηλαβάκης, όστις επίσης έδραμεν εξ αρχής του αγώνος καταταχθείς εις το τμήμα του μηχανικού και είτα της επιμελητρίας.

Άλλοι δυο τραυματίες ήταν οι Κωνταντίνος Κυριάκου και Παναγιώτης Ζαμπούδης. Εξ άλλου ο Γ. Βώκος πολεμικός ανταποκριτής της εφημερίδας "Ακρόπολις" των Αθηνών, έγραψε για την υποχώρηση και τη στάση των Κυπρίων πολεμιστών (Σάλπιγξ **8.6.1897**):

"Εκ των φευγόντων στρατιωτών όσοι μετά θρησκευτικής ευλαβίας διετήρησαν όλα των τα εφόδια κατά τας φοβεράς εκείνας υποχωρήσεις ήσαν οι εκ των υποδούλων νήσων εθελονταί εθεώρουν τούτο ως ιεράν υποχρέωσιν. Είδα μάλιστα Κυπρίους εθελοντάς να περισυλλέγουν τα παρ' άλλων στρατιωτών απορριπτόμενα βάρη του οπλισμού των και να φέρουν μαζί με το ιδικόν των και δεύτερον όπλον το οποίον είχαν περισώσει απορριφθέν παρ' άλλων".

Στις **24** Ιουνίου η ίδια εφημερίδα έγραφε για τους Κυπρίους που υπηρετούσαν στον ελληνικό στρατό:

"Ο κ. Δημήτριος Μεταξάς στρατιωτικός ιατρός ευρισκόμενος ήδη εις άνω Δαμάστιν έμπεδον παρά την Λαμίαν, όπου ευρίσκετο το Γ έμπεδον τάγμα το απαρτιζόμενον υπό Κυπρίων έσχε την καλοσύνην να ζητήσει και ίδει τινάς εξ αυτών και να αποστείλη σημείωσιν των ονομάτων των προς τον ενταύθα γαμβρόν του κ. Ι. Θωμαΐδην, ιατρόν βεβαιών αυτόν ότι

υγειαίνουσι.

Την σημείωσιν ταύτην των ονομάτων εκείνων ους εννοείται ηδυνήθη να ίδη ο κ. Μεταξάς έστειλεν προς δημοσίευσιν ο κ. Θωμαΐδης ην και δημοσιεύομεν χάριν των γονέων εκείνων οίτινες τυχόν δεν έχουσιν ειδήσεις περί των τέκνων των ευχαριστούντες επί τούτο τον αξιοτ. ιατρόν κ. Θωμαΐδην και τον γυναικαδελφόν αυτού αξιοτ. κ. Δ. Μεταξάν διά το ενδιαφέρον όπερ έδειξεν υπέρ των Κυπρίων Σπύρος Σάββα, Κουρεύς, Νικόλας Αμαξάρης, Ευριπίδης Αντωνιάδης, Κυριάκος Αντωνίου υποδηματοποιός, Αναστάσιος Νεοφύτου, Κώτσιος Κίγκιλλος αμαξοποιός, Αναστάσιος Ν. Κούτσιος, Κ. Πιπόνιας εκ Λεμησσού, Αγησίλαος Παπά, Φράγκου Αλέξανδρος και Βενετοκλής Σολομώνος (ή Σολομώντος) εκ Λάνιας, Ιωάννης Παπαλοΐζου εκ Πέρα Πεδίου, Ιωάννης Κοτσάπαση, εκ Μανδριών, Ιωάννης Δεκατρής, Χριστοφής Ανιφτος εκ Λιμνατίου.

Ενας άλλος επιστολογράφος της "Σάλπιγγος" ο Νέαρχος Μοσχάτος μετέδιδε από την Ελλάδα (**22 Ιουλίου 1897**):

"Δεν σκοπώ να εξιστορήσω υμίν τα όσα μας συνέβησαν διαρκούσης της υποχωρήσεως και της ανακωχής διότι τούτο θα απήτει κάλαμον εμπειρότερον συν τοις άλλοις δε και ηρεμία πνεύματος μαγαλυτέραν και δαπάνην χρόνου πολλού.

Τον **3ον** έμπεδον τάγμα, εν ω ευρισκόμεθα κατατεταγμένοι πολλοί των Κυπρίων εθελοντών επισταθμεύει εν τω χωρίω Κομποτάδες, δύο ώρας απέχοντι της Λαμίας δυσμικώς.

Το χωρίον τούτο διακρίνεται διά την εις τον ύπατον βαθμόν ωραιότητα των γυναικών του.

Δεν επισταθμεύει όμως διαρκώς εν τω ρηθέντι χωρίω, αλλ' έστιν ότι επιχειρούμεν την **6ωρον** πεζοπορίαν μέχρι της Δαμάστης.

Η Δαμάστα είναι χωρίον μικρό αποτελούμενον εκ πλεκτών καλύβων επί λοφοπεδίου τινος της Οίτης, προσλαβόν την ονομασίαν εκ τινος Ιεράς Μονής εγγύς κειμένης.

Εκ Δαμάστης (χωρίου) φαίνεται πρασινίζουσα μακρόθεν η ωραία Λαμία, κάτω, κάτω δε εις την πεδιάδα σχηματίζει ο ωραίος Σπερχειός μαϊανδρον.

Εν συνόλω το τάγμα ημών παρέστη εις δύο μάχας, εις την μάχην των Φαρσάλων (λαβούσαν χώραν την 23ην Απριλίου) καθ' ην δυστυχώς δεν μας επιτρέπη ούτε βολήν να ρίψωμεν καν και είμεθα καθ' όλα έτοιμοι. Μόνον την σκανδάλην υπελείπετο να πιέσωμεν.

Καά την μάχην ταύτην ηκούσαμεν τον πρώτον συριγμόν των εχθρικών σφαιρών. Κατά χιλιάδας αι εχθρικάί σφαίραι διήρχοντο πλησίον ημών συρίζουσαι. Ουδείς όμως ευτυχώς έπαθε τι.

Αίφνης εις την μονοτονίαν των σφαιρών έθεσε τέρμα εχθρική οβίς πεσούσα είκοσι βήματα μακράν εμού.

Η οβίς πεσούσα επί ενός βράχου εξερράγη μετά φρικαλέου κρότου καταθρυμματίσασα αυτόν. Δεν παρήλθε πολλή ώρα, δευτέρα και τρίτη οβίς μας επισκέπτεται, ευτυχώς όμως άνευ αποτελέσματος και αυτοί.

Αι δύο τελευταίαι δεν εξερράγησαν ως πεσούσαι η μεν επί εδάφους ωργαμένου η δε εντός ενός κάρου.

Η δευτέρα μάχη καθ' ην παρευρέθημεν είναι η του Δομοκού (λαβούσα χώραν την 5ην Μαΐου) καθ' ην αύθις τα μεσοφόρα βάρβαρα στίφη της ανατολής έλαβον γνώσιν της πολεμικής ικανότητος του Ελληνος στρατιώτου. Κατ' αυτήν έσχομεν την ευτυχίαν να ρίψωμεν τα πρώτα φυσίγγια και αμυνόμενοι να κρατήσωμεν τον εχθρόν μακράν.

Κατά διαταγήν και αύθις του αρχηγείου του εν Θεσσαλία στρατού υποχωρήσαμεν και πάλιν και τώρα ευρισκόμεθα εις Κομποτάδες. Αύριον αναχωρούμεν διά Δαμάσταν.

Εν περιπτώσει επαναλήψεως των εχθροπραξιών το ημέτερον τάγμα θέλει υπερασπισθή την θέσιν Κάτω Δαμάσταν κειμένην 1200 μέτρα νοτίως της γεφύρας της Αλαμάνας μεταξύ του 907 και 7ου Ευζωνικού Τάγματος".

Επίσης σε φυλλάδιο που εκδόθηκε στην Αθήνα

δημοσιεύονταν τα πιο κάτω σύμφωνα με την "Σάλπιγγα" της 2 Σεπτεμβρίου 1897 για τους Κυπρίους εθελοντές:

" Αναγινώσκομεν εν φυλλαδίω τινι εκδοθέντι εν Αθήναις υπό "Πολεμιστού" και περιγράφοντι την μάχην του Βελεστίνου τα εξής:

" Αν οι απανταχού Έλληνες εδείκνυσον ην οι Κύπριοι προθυμίαν προς συνδρομήν της μαχομένης πατρίδος αν συνέρρεον επίσης αθρόαι και αν εμάχοντο μετά της αυτής ανδρείας θα ήσαν αλλοίαι αι τύχαι του πολέμου, έλεγε μετά την ανακωχήν ανώτερος αξιωματικός.

Και όντως η Κύπρος δύναται να καυχάται διά τα τέκνα της, τα οποία έσπευσαν από της πρώτης στιγμής εις την φωνήν του υπερτάτου καθήκοντος, υπέστησαν απάσας τας κακουχίας αγογγύστως επολέμησαν ηρωϊκώηατα και επροτίμησαν να πέσουν μάλλον επί του πεδίου της μάχης ηρωϊκοί μάρτυρες κατά της βαρβαρότητος παρά να επιζήσουν ηττώμενοι.

Η δε εύρους αυτών τύχη τους έταξε παρά το πλευρόν του ήρωος Σμολένσκη ίνα και εκείνον συνδράμουν εν τω αγώνι της δόξης και της τιμής και εις την ωραίαν των και υπερήφανον πατρίδα επανέλθουν από του αίματηρού και ατυχούς αγώνος νικηταί αυτοί τιθέμενοι ως εκπροσωπούντες διά την νήσον των τας ωραίας σελίδας του Ρεβενίου και του Βελεστίνου. Τιμή εις την Κύπρον".

Μετά την υπογραφή της συνθήκης οι Κύπριοι πήραν άδεια να επιστρέψουν στις οικογένειες τους.

Πολλοί όμως από αυτούς γύρισαν εντελώς απένταροι και δεν είχαν στη διάθεση τους ούτε τα χρήματα για να πληρώσουν τα έξοδα για να πάνε στα χωριά τους.

Αυτό ανέλαβε να το κάμει η Λέσχη Ισότης της Λεμεσού. Εγγραφε σχετικά η "Σάλπιγγς" στις 7 Οκτωβρίου 1897:

"Επειδή πολλοί εκ των σήμερα αφιχθέντων εθελοντών δεν είχον τα απαιτούμενα χρήματα όπως μεταβώσιν εις τας εστίας των, η επιτροπή του αναγνωστηρίου Ισότητος, δ' αγγελίας της εκάλεσε την 2 μεταμεσημβρινήν ώραν και εφωδίασεν αυτούς διά του

αναγκαιούντος χρηματικού ποσού ληφθέντων εκ του ταμείου των εθνικών εισφορών.

Στις **29** Οκτωβρίου η ίδια εφημερίδα πρόσθετε:

" Άλλοι **300** Κύπριοι εθελονταί επεβιβάσθησαν εκ Περαιώς δια Κύπρον την **21**ην Ισταμένου εις ους η Κυβέρνησις έδωσεν εκτός του εισιτηρίου του ατμοπλοίου και ανά δέκα δραχμάς διά μικρά έξοδα των".

Έτσι οι Κύπριοι συνέβαλαν με τους **900** άνδρες που στάληκαν στην Ελλάδα στην αντιμετώπιση του τουρκικού κινδύνου.

Οι Κύπριοι έσπευδαν για άλλη μια φορά μετα τουλάχιστον το **1821**, σε βοήθεια της Ελλάδος με έμπυχο υλικό, πράγμα που ενδυνάμωνε ακόμη περισσότερο τους δεσμούς τους με τη "μητέρα" πατρίδα.

Όμως πολλά θα συνέβαιναν ακόμα ώστε να ενισχυθεί και ενδυναμωθεί ο ενωτικός αγώνας των Κυπρίων.